

राजन शळके, डॉन डॉस्को कृषी महाविद्यालय, केपे-सुळकर्णे.

भात हे कोकण तसेच गोव्यातील प्रमुख पीक आहे. इतर पिकाप्रमाणेच भातावरही बऱ्याच किडींचा प्रादुर्भाव होतो. यामध्ये प्रामुख्याने भातावरील 'खोड किडा', 'तुडतुडे', 'पाने गुंडाळणारी अळी', 'सुरळीतील अळी', 'गाढी माशी', 'राइस स्कीपर' इत्यादींचा प्रादुर्भाव आढळून येतो. प्रत्येक किडीच्या प्रादुर्भावाची लक्षणे वेगवेगळी आहेत.

भातावरील कीड

मागील आठवड्यात झालेल्या अतोनात पावसामुळे भात शेतीचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले. पावसाचे प्रमाण कमी होऊन शेती वर डोक्यातच केसेसह राण्यातील अन्य ठिकाणी दोन प्रमुख किडींचा प्रादुर्भाव दिसून येत आहे.

राइस स्कीपर

पाने गुंडाळणारी अळी व पाने खाणारी अळी (राइस स्कीपर). पाने गुंडाळणारी अळी ही पतंगवर्गीय कीड असून या किडीची अळीअवस्था पिकास हानीकारक ठरते. ही अळी हिरवट रंगाची असून डोके काळ्या रंगाचे असते. या अळीची मादी पतंग पिकाच्या पानांवर वर्तुळाकार पिवळ्या, पांढरट रंगाची अंडी घालते. अंड्यातून बाहेर पडणारी अळी पानांना दुमडून किंवा गुंडाळून आपली उपश्रितिका करते. अळी पाने कुरतडते. त्यामुळे पानांवर मध्यरेषेला समांतर असणारे पांढरे चट्टे दिसतात. अतिप्रादुर्भावामुळे संपूर्ण पिक पांढरट पडल्यासारखे दिसते. या किडीचा पतंग करड्या रंगाचा असून त्याच्यावर गडद रंगाचे चट्टे असतात. या किडीची नुकसान पातळी १० टक्के पाने प्रादुर्भावित (शाखीय अवस्था) व ५ टक्के (फुलेप्यात) आहे. राइस स्कीपर (पाने खाणारी अंडी) ही पतंगवर्गीय फुलप्याखलू वर्गातील कीड आहे. या अंडीची मादी पतंग पांढऱ्या किंवा पिवळ्या रंगाची गोलकार अळी पानांवर घालते. अळी हिरव्या रंगाची असून डबळ्या आकाराचा, रंगाचा पट्टा किडीच्या डोक्यावर दिसतो. ही अळी लांब असून साधारणतः ५ सेमी लांबीची असते. प्रौढ पतंग फिककट करड्या रंगाचे असून वेसरी पट्टे व पांढरट फिके असतात. अळी पान मागच्या बाजूला गुंडाळते. अळी पानाच्या कडेपासून मध्य भागापर्यंत खात येते. या किडीच्या उपाययोजनासाठी शेतातील पाणी काढून टाकाने तसेच वरील उपाययोजना करावी.

खोड कीड

खोड किडीमुळे शेणाच्या फुटण्यातील गाभा मरतो. करड्या रंगाचा दिसतो यालाच 'गाभा मर' किंवा 'डेड हार्ट' असे म्हणतात. तुडतुड्यांमुळे वेगवेगळे विषाणूजन्य रोग पसरवून पिकाची वाढ खुंटते. पाने पिवळी पडतात. सुरळीतील अळीच्या प्रादुर्भावामुळे पानाचा शेंड्याकडील भाग खुंटला जाऊन त्याची सुरळी बनवली जाते व ती कीड सुरळीत राहून रोपाना लटकते आणि रोपातील जीवनसत्त्वे शोषून त्यांना कमकुवत बनवते. परिणामी पीकक्षमतेवर मोठ्या प्रमाणात परिणाम होऊन शेवटच्यावेळेचे मोठे नुकसान होते. आर्थिक फटकाही बसतो.

गाढी माशी

गाढी माशी पिकाच्या गाभ्याला प्रभावीत करून कांड्याच्या पत्तीसारखे लक्षण दिसते. यालाच 'मिल्लर शूट' किंवा 'ओनिअन लिफ' लक्षण म्हणतात.

किडींच्या नियंत्रणासाठी काय करावे

- ट्रायकोकाइसचा वापर करावा
- नत्रयुक्त खतांचा पुरवठा कमी करावा
- शेतीतील बांध स्वच्छ ठेवावेत
- नीमयुक्त किडनाशकांचा वापर करावा
- रासायनिक किडनाशकांमध्ये किंवा किटकतगुंजांच्या सल्ल्याने वापर करावा

